

BUSSUM VÓÓR 1874

Een plekje grond dat genoegdoening kan schenken

"Bussum rangschik ik onder die kleine, welligt door velen onopgemerkte plekjes gronds, welke hun, die de eenzaamheid beminnen, genoegdoening kunnen schenken. Men vindt er bleekerijen, gewoonlijk door vrouwen bestuurd, die zoo als men zegt, wat erg bij het hek zijn [erg bij de hand, heetgebakerd]; een zwak der dames eigen van dien stempel. Een goede, brave bakker en zijn gezin reikt U daarentegen goed brood uit. Eene roomsch-katholieke kerk, in den vorm eener boerenwoning, wordt zondags door de bevolking van deze religie veel bezocht. In de gereformeerde is sinds ruim derde half honderd jaren geene dienst gedaan; zij heeft het aanzien van een kapelletje, is 26 voeten lang en 18 voeten breed, en dient thans tot bergplaats van takkebossen, enz. Een houten torentje verheft zich even boven het dak. De school is een onaanzienlijk boerenhuis; de schoolhouder een boer."

Dit schreef ene A. Cramer in 1828 in zijn boekje De Pelgrim der Nederlanden, schetsende de zeden en gebruiken in onderscheidene steden en dorpen benevens merkwaardige aantekeningen en bijzonderheden. Op een van zijn pelgrimstochten bezocht hij Naarden en Bussum. Zijn verslag staat afgedrukt in Het nieuwe nummer van Bussums Historisch Tijdschrift, dat deze week in de boekhandel ligt.

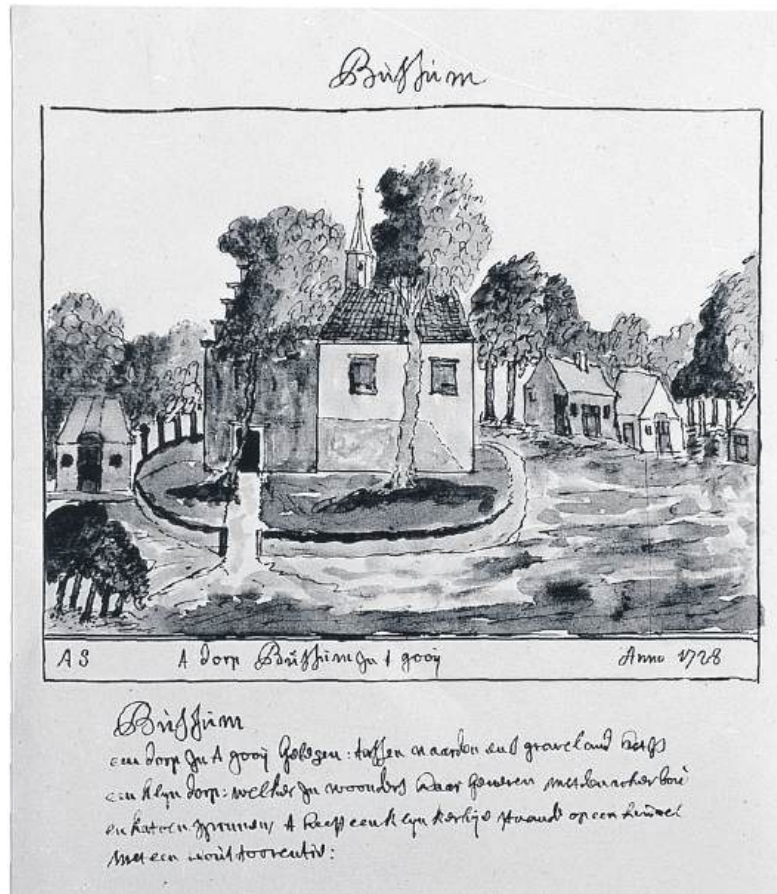
Vóór de komst van de spoorweg
Het Bussum zoals wij dat kennen dateert bijna helemaal van na de komst van de spoorlijn in 1874, nu ruim 150 jaar geleden. Vanaf dat moment begon Bussum on-

stuimig te groeien. Het gezapige en wat armzalige boerendorp veranderde in 50 jaar in een welvarend villadorp. Net als de rest van het Gooi nam Bussum vrijwel geheel afscheid van zijn agrarische verleden. Dat het bezit van de erfgooiers omstreeks 1930 grotendeels werd overgedragen aan het Goois Natuurreservaat, spreekt boekdelen. Sindsdien zijn ook de laatste restanten van het boerenleven vrijwel allemaal uit ons gezichtsveld verdwenen. Je zou haast gaan denken dat Bussum pas 150 jaar geleden is ontstaan. Het nieuwe nummer van Bussums Historisch Tijdschrift is daarom bijna helemaal gewijd aan de periode vóór de komst van de spoorlijn. Daar valt nog best wat over te vertellen.

Onrustige tijden, oorlogszuchtige bureu

Bussum wordt al in de vroege 14de eeuw in documenten als plaats genoemd, maar waar het precies lag, hoe groot het was en hoe oud, dat weten we niet. Veel kan het niet hebben voorgesteld. Omstreeks het jaar 1500 bestonden er al twee dorpjes met de naam Bussum: Oud Bussum, of Hoog Bussum, op de plek waar we nu Bikbergen vinden, en Nieuw Bussum, of Laag Bussum, dat bestond uit hooguit enkele tientallen boerderijen rond de Brink, gelegen aan de weg van Naarden naar Utrecht.

Het was een onrustige tijd. We kunnen ons dat nu nauwelijks meer voorstellen, maar de ver-

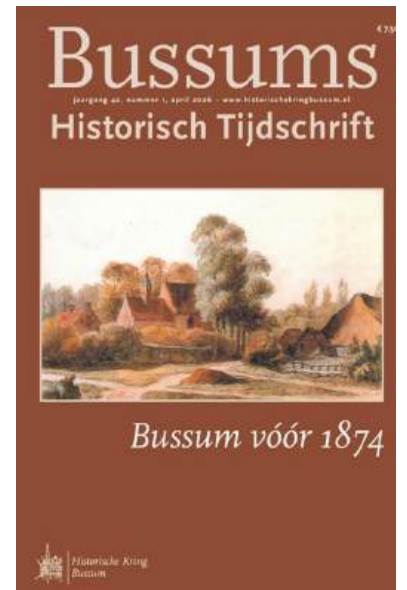

■ Het eerste kapelletje van Bussum uit 1520, naar een tekening van A. Schoemaeker uit 1728

schillende delen van wat we nu Nederland noemen bestreden elkaar vaak letterlijk te vuur en te zwaard. Zo ging het oude stadje Naarden aan de Zuiderzeekust in 1350 ten onder bij een aanval vanuit Utrecht door de Hoeken, tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Zoals bekend werd nog datzelfde jaar begonnen met de herbouw van de stad op een verder landinwaarts gelegen locatie. In 1420 trokken troepen van de bisschop van Utrecht plundrend door het Gooi op naar Amsterdam. In 1481 werd Naarden opnieuw belaagd door Hoekse troepen uit Utrecht, waar op Hollandse troepen de Stichtse

(Utrechtse) dorpen Baarn, Soest en Eemnes in brand staken. In 1504 ondernamen Hollandse troepen een plundertocht over de (Gelderse) Veluwe, waarna de Geldersen Hilversum kwamen platbranden. En in 1528 trok de beruchte Maarten van Rossum met 2000 man voetvolk en 300 ruiters vanuit Gelre op naar het Gooi.

Lees verder over godsdienst, onderwijs, nijverheid en industrie, bevolkingssamenstelling, ruzie met Naarden, een nalatenschap uit 1811 en soldaten die hier de omgeving teisterden; en over de manier waarop Bussum door

de eeuwen heen in beeld is gebracht.

Bussums Historisch Tijdschrift is voor € 7,50 te koop bij Boekhandel Los en bij Bruna Bussum. Slimmer en leuker is: voor € 15 per jaar lid worden van de Historische Kring Bussum, dan krijgt u BHT voortaan gratis.

Dat er ook in het verre verleden al problemen waren op Oudejaarsavond, althans in Bussum, moge blijken uit de volgende passage uit het Resolutieboek van de Burgemeesters van Naarden uit 1771:

"De burgemeesters van Naarden hebben ter voorkoming van brand besloten te verbieden: het afschieten van geweren en pistolen en het afsteken van vuurwerk in het gehucht Bussum ter gelegenheid van Nieuwjaar, op straffe van een boete van drie gulden, waarbij ouders verantwoordelijk worden gehouden voor hun kinderen."

■ Kazematten bij het beleg van Naarden in 1814, geschilderd door Pieter van Os.

GEMEENTESCHOOL VAN 1864, KORT VOOR DE SLOOPING IN 1899.

■ Het Bussumse schooltje van 1864.

DE VOORMALIGE R. C. SCHUURKERK ALS PASTORIE (VOORGEVEL), LATER DE VILLA „MA CHAUMIÈRE“.

(Naar een tekening in het bezit van Dr. L. J. Heldring).

■ De zgn. Schuurkerk aan de St.-Vitusstraat, die gebruikt werd van 1700 tot 1843. Foto: